

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE W STARZEJĄCYM SIĘ SPOŁECZEŃSTWIE: FUNDUSZ REZERWY DEMOGRAFICZNEJ

Piot Obidziński
Uniwersytet Szczeciński

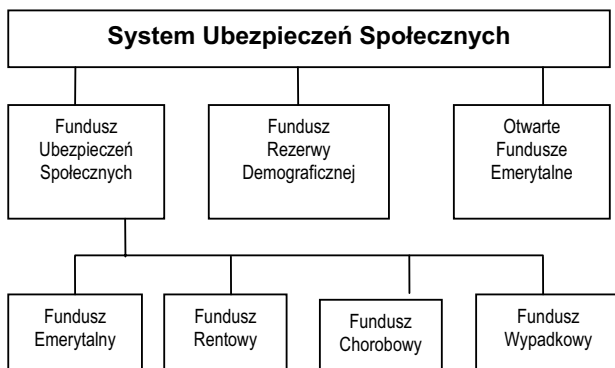
WSTĘP

Artykuł dotyczy prawnych zasad funkcjonowania oraz otoczenia demograficznego i społeczno-ekonomicznego Funduszu Rezerwy Demograficznej. Jego celem jest identyfikacja całościowego otoczenia Funduszu i czynników wpływających na jego zapotrzebowanie w okresie przebywania w wieku emerytalnym osób urodzonych w powojennym wyżu demograficznym.

CEL POWSTANIA FUNDUSZU REZERWY DEMOGRAFICZNEJ¹

Fundusz Rezerwy Demograficznej (zwany w dalszej części także Funduszem lub w skrócie FRD) został powołany Ustawą z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych². Jest on nową strukturą organizacyjno-finansową utworzoną w celu zwiększenia bezpieczeństwa wypłacalności świadczeń emerytalnych. Strukturę systemu ubezpieczeń społecznych i usytuowanie w niej Funduszu Rezerwy Demograficznej przedstawia schemat 1.

Schemat 1. *Struktura systemu ubezpieczeń społecznych*

Źródło: Opracowanie własne.

Fundusz ten, zgodnie z założeniami reformy emerytalnej, ma za zadanie gromadzić długookresowe rezerwy finansowe w okresach, gdy osoby urodzone w wyżach demograficznych znajdują się w wieku produkcyjnym oraz niwelować negatywne dla budżetu skutki przechodzenia tych osób do wieku emerytalnego. Podstawowym zatem celem FRD jest odciążenie budżetu państwa w najtrudniejszych z demograficznego punktu widzenia okresach.

W szczególnym stopniu dotyczy to pierwszego wyżu, dla którego Fundusz został stworzony, tzn. licznej grupy osób urodzonych w okresie powojennym (z lat 1946–1959). Obecnie zbliżamy się do momentu przechodzenia osób urodzonych w tym wyżu na emeryturę. Okres, jaki jeszcze pozostał, ma być wykorzystany na zgromadzenie dodatkowych środków, które zapewnią płynność finansową funduszu emerytalnego³ (uzupełnią niedobór tego funduszu).

CHARAKTER PRAWNY FUNDUSZU

Fundusz posiada osobowość prawną. Organem Funduszu, jego dysponentem oraz zarządzającym jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Siedzibą FRD jest siedziba ZUS. Oznacza to, że ZUS stał się elementem struktury organizacyjnej Funduszu, w ramach którego działa przez swoje organy⁴, tzn. przez:

- prezesa ZUS;
- Zarząd ZUS;
- Radę Nadzorczą ZUS.

Każdy z organów posiada, przyznany przez ustawę oraz statut, zakres kompetencji dotyczący funkcjonowania FRD. Jednocześnie każda z obu powiązanych ze sobą osób prawnych (ZUS oraz FRD) zachowuje formalnie odrębność finansową i pozostaje właścicielem powierzonych środków finansowych. Ewidentnym przykładem jest tu odmienna polityka lokacyjna obu podmiotów.

Chociaż ustawa weszła w życie 1 stycznia 1999 r., to Fundusz otrzymał statut osoby prawnej nadany przez ministra pracy i polityki społecznej dopiero 15 lutego 2002 r.⁵. Nadanie to oraz całokształt regulacji dotyczących FRD silnie osadza Fundusz w strefie wpływu i nadzoru państwa. Reprezentowanie FRD w stosunkach zewnętrznych (poza ZUS) określone zostało w Ustawie o ubezpieczeniach społecznych⁶. W myśl jej zapisów reprezentacja Funduszu to wyłączna i jednoosobowa kompetencja prezesa ZUS lub wyznaczonej przez niego innej osoby (członka Zarządu ZUS lub pracownika ZUS).

Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych ogranicza prawa Funduszu jako osoby prawnej. Celem tych ograniczeń jest osiągnięcie maksymalnego bezpieczeństwa powierzonych środków. Ewidentnym przykładem takiego ograniczenia jest zapis artykułu 62 zabraniający zaciągania kredytów i pożyczek przez Fundusz. To powoduje, że FRD nie jest typowym przykładem osoby prawnej w rozumieniu Kodeksu cywilnego, lecz zaliczyć go należy do kategorii państwowych osób prawnych typu zakładowego⁷.

WPLYWY DO FUNDUSZU

Z samej definicji zawartej w ustawie Fundusz Rezerwy Demograficznej tworzy się ze środków pozostających w dniu 31 grudnia każdego roku na rachunku funduszu emerytalnego, pomniejszonych o kwotę niezbędną na zapewnienie wypłat świadczeń przypadających na pierwszy miesiąc kolejnego roku⁸.

Jednakże ze względu na duże prawdopodobieństwo, że wyżej opisane środki będą niewielkie, a w niektórych okresach mogą być nawet zerowe (zwłaszcza w sytuacji przechodzenia wyży demograficznych do wieku emerytalnego), ustawa przewiduje dodatkowe źródła wpływów FRD. Są to:

- część składki na ubezpieczenie społeczne (w 2002 r. i 2003 r. stanowi ona 0,1% podstawy wymiaru składek, od 2004 r. będzie podwyższana corocznie

o 0,05%; w pierwotnej wersji ustawy miała stanowić 1%);

- środki z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa⁹;
- przychody od środków FRD ulokowanych zgodnie z ustawą;
- odsetki z lokat na rachunkach prowadzonych przez ZUS, a niestanowiących przychodów FUS i ZUS.

Ze względu na niewystępowanie wymaganej nadwyżki środków pieniężnych na rachunku funduszu emerytalnego, na dzień 31 grudnia w latach 1999–2004 środki z tego tytułu nie były przekazywane do FRD. Ponadto do Funduszu nie wpłynęły nigdy środki z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa, gdyż zostały one w pierwszej kolejności przeznaczone na pokrycie kosztów wdrożenia reformy ubezpieczeń spo-

łecznych. W rezultacie zarówno w 2002 r. (pierwszym roku, w którym odprowadzano składkę do FRD), jak i w kolejnych latach Fundusz tworzony był tylko z części składki na ubezpieczenie emerytalne, wynoszącej 0,1% podstawy wymiaru składki.

Dotychczasowe doświadczenie oraz przewidywana trudna sytuacja budżetu w kolejnych latach uzasadniają tezę, że spośród wymienionych wyżej źródeł finansowania FRD, najpewniejszym będzie stała część składki na ubezpieczenie emerytalne. Natomiast na drugiej pozycji można umieścić przychody z działalności lokacyjnej. A zatem to sami ubezpieczeni będą finansować Fundusz. Dotyczy to także osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. (nieobjętych II filarem), dla których w pierwszej kolejności powstał omawiany Fundusz.

Tabela 1. Wpływy i wydatki Funduszu Emerytalnego w latach 2001–2004 (tys. zł)

Fundusz Emerytalny				
Wyszczególnienie	2001	2002	2003	2004
Przychody (tys. zł)				
Dotacja z budżetu państwa	21 156 969	26 987 896	28 265 311	22 959 223
– z tytułu przekazania składek do OFE	8 652 944	9 490 364	9 867 983	x
– na pokrycie niedoboru FE	12 504 025	17 497 532	18 397 328	22 959 223
Przychody własne	33 823 124	31 477 382	34 515 130	45 318 388
Fundusz Emerytalny (wpływy ze składek)	33 823 124	31 477 382	34 515 130	34 705 437
Refundacja z tytułu przekazania do OFE	x	x	x	10 612 950
Wydatki (tys. zł)				
Emerytury	46 136 606	48 973 454	52 936 742	58 002 058
Stan na koniec roku (tys. zł)				
Przychody – wydatki	190 542	1 460	-24 284	-337 398

Źródło: Sprawozdanie finansowe Funduszu Rezerwy Demograficznej za rok kończący się 31 grudnia 2002 r., ZUS, Warszawa 2003 oraz Sprawozdanie finansowe Funduszu Rezerwy Demograficznej za rok kończący się 31 grudnia 2003 r., ZUS, Warszawa 2004.

Tabela 2. Plany finansowe Funduszu Rezerwy Demograficznej w latach 2002–2005

Fundusz Rezerwy Demograficznej				
Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005
Przychody FRD (tys. zł)				
Przypis składki	228 734	230 899	348 755	506 748
Przychody z inwestycji	12 865	19 637	26 530	61 687
Ogółem	241 599	250 536	375 285	568 435
Wydatki FRD (tys. zł)				
Koszty inwestowania	b.d.	1 530	6 385	1 164
Koszty opinii o sprawozdaniach*	b.d.	414	180	37
Ogółem	2 087	1 944	6 565	1 201
Stan na koniec roku (tys. zł)				
Środki pieniężne	0	10	1	45
Lokaty w obligacje i akcje GPW**	239 512	475 536	826 967	1 422 113
Należności wynikające z zaliczkowego systemu przekazywania środków	0	0	15 192	1 952
Zobowiązania FRD	0	0	0	37
Ogółem	239 512	475 546	842 160	1 424 073

* W latach 2002–2003 są to koszty na rzecz audytora i aktuariusza.

** Lokaty giełdowe odbywają się za pośrednictwem Funduszy Inwestycyjnych.

Źródło: ZUS.

URUCHOMIENIE ŚRODKÓW FUNDUSZU

Artykuł 112 ustawy stwierdza, że uruchomienie środków FRD może nastąpić nie wcześniej niż w 2009 r. Wtedy bowiem przewidywane jest powstanie niedoboru w funduszu emerytalnym, wynikającego z przyczyn demograficznych.

Jednakże ze względu na zapis artykułu 59 dotyczący kosztów bieżącego zarządzania, do uruchomienia środków Funduszu już praktycznie doszło. Zgodnie z tym artykułem środki Funduszu wykorzystywane są na pokrycie:

- wynikającego z przyczyn demograficznych niedoboru funduszu emerytalnego;

– kosztów bieżącego zarządzania (związanych z przepływem składki z FUS do FRD, lokowaniem środków w papiery wartościowe, a także kosztów wydania opinii o planie finansowym przez niezależnych aktuariuszów oraz kosztów badania sprawozdania finansowego).

Oznacza to, że na pokrycie przyszłego niedoboru funduszu emerytalnego zostaną przeznaczone środki pozostałe po odliczeniu kosztów zarządzania. Wielkość tych kosztów określa odpowiednie rozporządzenie ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego¹⁰.

ZMIENNE WPŁYWAJĄCE NA WIELKOŚĆ ZAPOTRZEBOWANIA FUNDUSZU

Długofalowy charakter gospodarowania powierzonymi środkami wynika z celu Funduszu i oparty jest na corocznie wykonywanej przez ZUS wieloletniej prognozie kroczącej dochodów i wydatków Funduszu Emerytalnego. Podstawą prognozy są założenia dotyczące kształtowania się zjawisk społeczno-ekonomicznych i demograficznych wpływających na wielkość zapotrzebowania Funduszu. Zasadniczymi determinantami tego zapotrzebowania są:

a) struktura ludności według płci i wieku prognozowana na podstawie założeń dotyczących:

- płodności,
- umieralności,
- migracji zagranicznych;

b) rynek pracy na podstawie założeń dotyczących:

- struktury populacji w podziale na poszczególne grupy zawodowe oraz grupy znajdujące się poza siłą roboczą,
- wzrostu gospodarczego,
- inflacji,
- stopy bezrobocia,
- wysokości zarobków.

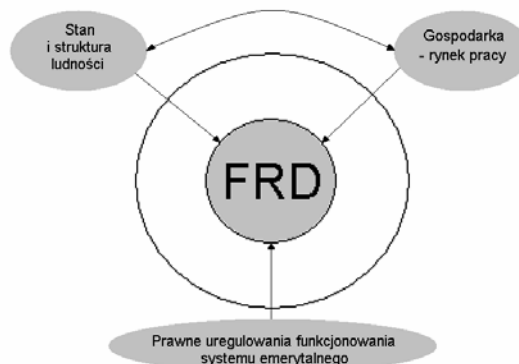
Dodatkowym elementem wpływającym na wielkość zapotrzebowania jest otoczenie polityczno-prawne Funduszu. Wyraża się ono między innymi w ustaleniach dotyczących:

- wysokości wskaźników waloryzacji składek i świadczeń wypłacanych z ubezpieczeń społecznych,
- wieku przechodzenia na emeryturę dla kobiet i mężczyzn,
- zasad przechodzenia na wcześniejsze emerytury itd.

Podstawą oszacowania Funduszu Rezerwy Demograficznej w kolejnych latach jest demograficzna projekcja stanu i struktury ludności Polski według wieku, oparta na założeniach dotyczących płodności, umieralności oraz migracji. Ta konkretna sytuacja demograficzna nie tylko oddziałuje na sytuację społeczno-ekonomiczną, ale w rzeczywistości zachodzi także związek odwrotny – sytuacja społeczno-ekonomiczna determinuje decyzje jednostek dotyczące procesów demograficznych. W szczególności związek ten widać na rynku pracy, gdzie podaż pracy wynika w dużym stopniu z potencjału demograficznego, popyt na pracę jest pochodną sytuacji gospodarczej kraju, decyzje o prokreacji zaś są często związane z warunkami na rynku pracy. Stąd konieczne jest również ujęcie badania charakterystyk związanych z rynkiem pracy (wzrost gospodarczy, wysokość zarobków, stopa bezrobocia, inflacja).

Dodatkowo zapotrzebowanie FRD na środki finansowe jest związane z uregulowaniami prawnymi dotyczącymi celów i zasad funkcjonowania systemu emerytalnego. Fundusz oraz jego otoczenie przedstawia schemat 2.

Schemat 2. Otoczenie Funduszu Rezerwy Demograficznej

Źródło: Opracowanie własne.

Gospodarka finansowa FRD ma dwojaki charakter:

- a) długofalowy (związany z celem powstania);
- b) krótkofalowy (związany z koniecznością opracowywania rocznych planów finansowych Funduszu).

Fundusz Rezerwy Demograficznej jest ściśle związany z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z ustawą gospodarka finansowa FRD odbywa się na podstawie wieloletniej prognozy kroczącej dochodów i wydatków funduszu emerytalnego. Prognoza ta jest przygotowywana w każdym kolejnym roku na podstawie reguł ściśle określonych w Ustawie w sposób wyłączający w tym zakresie swobodę działania¹¹. Podstawą prognozy są założenia dotyczące sytuacji demograficznej i społeczno-ekonomicznej kraju.

W pierwotnej wersji ustawy prognozy takiej mógł dokonywać jedynie licencjonowany aktuariusz (posiadający prawo wykonywania zawodu po spełnieniu warunków określonych w Ustawie o działalności ubezpieczeniowej). Ustawodawca chciał bowiem wzorować się na wypracowanych przez ubezpieczenia gospodarcze metodach, które służą do obliczania tzw. rezerw techniczno-ubezpieczeniowych. Jednak w 2001 r. zapis ten zmieniono¹² i do sporządzania prognozy upoważniono Zarząd ZUS. Natomiast rolę aktuariusza ograniczono do sporządzania opinii o prawidłowości obliczeń. Prognoza jest przedstawiana Radzie Ministrów do 31 marca każdego roku oraz publikowana w „Biuletynie Informacyjnym” ZUS w zakresie określonym w drodze rozporządzenia MPiPS¹³.

Zgodnie z przepisami Ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości Zarząd ZUS (będący jednocześnie Zarządem FRD) ma obowiązek zapewnić sporządzenie rocznego sprawozdania finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej, dającego rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej Funduszu na koniec roku obrotowego oraz wyniku z działalności netto za ten rok.

POLITYKA LOKACYJNA FUNDUSZU

Działalność lokacyjna FRD oparta jest na zasadzie łączenia dwóch przeciwstawnych celów: zachowania maksymalnego bezpieczeństwa lokowanych środków oraz osiągania ich możliwie wysokiej rentowności. Uregulowania prawne są tu zbliżone do zapisów dotyczących Otwartych Funduszy Emerytalnych (ograniczona i sterowana ustawowo gospodarka lokacyjna); jednak bardziej ograniczają możliwości lokacyjne Funduszu.

Zgodnie z zapisem art. 63 ust. 2 Ustawy o sus do 31 grudnia 2001 r. ZUS mógł lokować środki FRD jedynie w bony i obligacje skarbowe oraz inne papiery wartościowe emitowane przez Skarb Państwa. Obecnie takiego ograniczenia ustawowego już nie ma. Jednak sam ZUS przyjął zasadę, że kryteria bezpieczeństwa i rentowności spełniają jedynie bony i obligacje skarbowe¹⁴.

Kryteriami doboru lokat FRD w dłużne papiery wartościowe są:

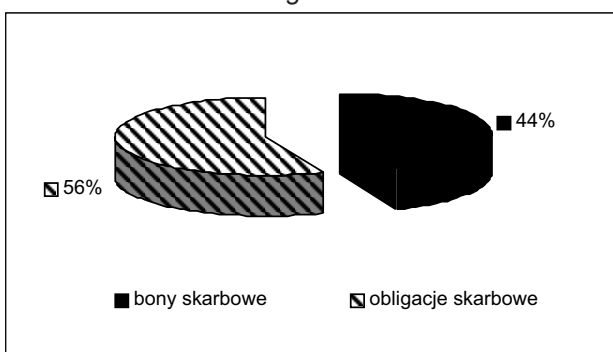
- spodziewana stopa zwrotu,
- wielkość ryzyka związanego z poszczególnymi papierami wartościowymi,
- okres trwania lokaty.

Poprzez ograniczenie lokat do bonów i obligacji ZUS minimalizuje wszystkie możliwe ryzyka, w tym w szczególności:

- ryzyko kredytowe (sprowadzone do poziomu ryzyka kredytowego Polski na rynkach międzynarodowych),
- ryzyko zmiany stóp procentowych (w tym celu Komitet ds. aktywów finansowych określa optymalną wartość nabywanych papierów oraz strukturę całego portfela);
- ryzyko walutowe.

W latach 2002–2003 Fundusz lokował środki głównie w bony skarbowe, depozyty bankowe oraz obligacje skarbowe. Strukturę portfela w tych latach przedstawiają wykresy 1 i 2.

Wykres 1. Struktura portfela FRD w dniu 31 grudnia 2002 r.

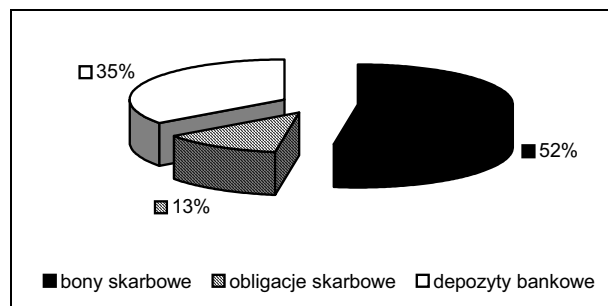
Źródło: Sprawozdanie z działalności Funduszu Rezerwy Demograficznej za lata 2002 i 2003, ZUS, Warszawa, czerwiec 2004.

Strategia inwestycyjna Funduszu okazała się w 2003 r. skuteczna. FRD osiągnęło rentowność inwestycji na poziomie 6,56% w skali roku (średnia stopa zwrotu liczona metodą analogiczną jak w przypadku funduszy inwestycyjnych papierów dłużnych), co plasowałoby Fundusz na drugiej pozycji wśród funduszy inwestycyjnych papierów dłużnych. W kolejnych latach konstrukcja portfela wyglądała podobnie.

Według ustawy ZUS może powierzyć zarządzanie środkami FRD podmiotowi zewnętrznemu (Towarzy-

stwu Funduszy Inwestycyjnych – TFI). Podmiot taki może prowadzić działalność lokacyjną tylko w kraju i przy wykorzystaniu określonych w ustawie instrumentów.

Wykres 2. Struktura portfela FRD w dniu 31 grudnia 2003 r.

Źródło: Sprawozdanie z działalności Funduszu Rezerwy Demograficznej za lata 2002 i 2003, ZUS, Warszawa, czerwiec 2004.

Ustawa daje ponadto ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia możliwość określania (w drodze rozporządzenia) istotnych elementów, które powinna zawierać umowa o zarządzanie, a także dopuszczalne proporcje udziału poszczególnych lokat oraz szczegółowe zasady i tryb ustalania kosztów zarządzania¹⁵.

Korzystając z tego zapisu minister gospodarki, pracy i polityki społecznej Jerzy Hausner podpisał 24 stycznia 2004 r. rozporządzenie w sprawie lokowania środków Funduszu Rezerwy Demograficznej¹⁶. Określa ono dopuszczalne proporcje udziału poszczególnych lokat środków tego Funduszu, inne dopuszczalne formy lokowania tych środków, szczegółowe zasady i tryb ustalania kosztów bieżącego zarządzania środkami oraz obowiązkowe, istotne elementy umowy o zarządzanie środkami. Ustalone zostały następujące limity dla poszczególnych lokat:

- bony, obligacje skarbowe i inne papiery wartościowe Skarbu Państwa (do 100%),
- papiery wartościowe emitowane przez gminy, związki zawodowe gmin i miasto stołeczne Warszawa (do 20%),
- dłużne papiery wartościowe gwarantowane przez Skarb Państwa (do 80%),
- akcje dopuszczone do publicznego obrotu (do 30%),
- zabezpieczone całkowicie obligacje dopuszczone do publicznego obrotu (do 20%);
- zabezpieczone całkowicie obligacje emitowane przez spółki, których akcje zostały dopuszczone do publicznego obrotu (do 10%),
- depozyty bankowe i bankowe papiery wartościowe (do 40%).

Lokaty środków FRD w akcje dopuszczone do obrotu publicznego, w zabezpieczone całkowicie obligacje dopuszczone do publicznego obrotu oraz w zabezpieczone całkowicie obligacje emitowane przez spółki, których akcje zostały dopuszczone do publicznego obrotu, nie mogą łącznie przekroczyć 40% wartości środków FRD. Natomiast w przypadku jednego emitenta górna granica wynosi 10% wartości środków FRD.

Dopuszcza się nabycie jedynie 20% jednej emisji papieru wartościowego. Banki, w których mogą być dokonywane lokaty, muszą posiadać fundusze własne w wysokości nie mniejszej niż 100 mln euro, łączna suma lokat w depozyty i papiery wartościowe

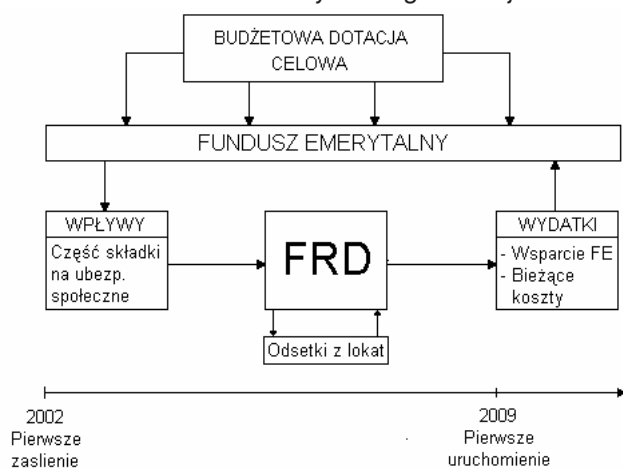
jednego banku nie może przekroczyć 10% wartości środków

Wszystkie te ograniczenia powodują, że podmiot zarządzający nie będzie posiadał swobody działania w zakresie prowadzonej gospodarki lokacyjnej. Dotychczas nie powierzono jednak żadnych środków w zarządzanie zewnętrznemu podmiotowi. Wprawdzie procedura związana z udzieleniem zamówienia publicznego została zakończona w kwietniu 2004 r., to jednak ze względu na zbyt małą liczbę ostatecznie złożonych ofert TFI nie dokonano wyboru.

MODEL WPŁYWÓW I WYDATKÓW FUNDUSZU REZERWY DEMOGRAFICZNEJ

Od momentu ustanowienia FRD nie wszystkie zaproponowane w ustawie źródła przynoszą rzeczywiste wpływy do Funduszu. Schemat 3 przedstawia rzeczywisty model wpływów i wydatków FRD.

Schemat 3. Model wpływów i wydatków Funduszu Rezerwy Demograficznej

Źródło: Opracowanie własne.

Powołanie Funduszu wynikało przede wszystkim z prognoz demograficznych dotyczących ludności Polski (jej liczby oraz struktury wieku). Następuje proces zwany starzeniem się społeczeństwa. Charakterystyczną cechą tego procesu jest spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym oraz zmiana struktury ludności w wieku nieprodukcyjnym¹⁷. Zmniejsza się bowiem udział osób w wieku przedprodukcyjnym oraz zwiększa udział emerytów.

Na starzenie się społeczeństwa wpływają zmniejszenie się współczynnika urodzeń oraz współczynnika zgonów. Oznacza to, że coraz mniej przybywa nowych obywateli, a ci, którzy żyją, mają się statystycz-

nie coraz lepiej, osiągając wiek emerytalny i przeżywają coraz dłużej.

W wyniku starzenia się społeczeństwa rośnie współczynnik obciążenia ludności pracującej ludnością w wieku poprodukcyjnym; w 2002 r. wynosił 24%. Przewiduje się, że w następnych latach zacznie on systematycznie rosnąć, aby w 2020 r. osiągnąć poziom 36%, a w 2050 r. – 65%.

Jeszcze drastyczniejsze prognozy przedstawia Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, przewidując wzrost tego współczynnika nawet do 73%¹⁸. Oznacza to zwiększone wydatki dla systemu ubezpieczeń społecznych. Problem dodatkowo pogłębia przechodzenie do wieku emerytalnego tzw. wyży demograficznych. To właśnie ze względu na ich występowanie zdecydowano się na konstrukcję Funduszu Rezerwy Demograficznej.

¹ Por. T. Bińczycka-Majewska, *Fundusz Rezerwy Demograficznej w systemie zabezpieczenia ryzyka starości*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2001 nr 10.

² DzU nr 137, poz. 887 ze zm. (art. 58–65).

³ Por. schemat 1.

⁴ Por. Ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (DzU nr 137, poz. 887 ze zm., art. 60).

⁵ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 15 lutego 2002 r. nadające FRD statut weszło w życie 20 marca 2002 r.

⁶ Por. art. 60 ust. 5 przytoczonej Ustawy o sus.

⁷ Por. T. Bińczycka-Majewska, *Fundusz Rezerwy Demograficznej...*, op. cit.

⁸ Por. art. 58 ust. 1 przytoczonej Ustawy o sus.

⁹ Por. Ustawa z 25 czerwca 1997 r. o wykorzystaniu wpływów z prywatyzacji części mienia Skarbu Państwa na cele związane z reformą systemu ubezpieczeń społecznych (DzU nr 106, poz. 673 ze zm., art. 5).

¹⁰ Por. art. 65 ust. 3 przytoczonej Ustawy o sus.

¹¹ Por. Ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (DzU nr 137, poz. 887 ze zm.), art. 61, ust. 2;

¹² Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 8, poz. 64).

¹³ Rozporządzenie z dnia 15 lutego 2002 w sprawie zakresu publikacji wieloletniej prognozy kroczącej dochodów i wydatków funduszu emerytalnego (DzU nr 18, poz. 179).

¹⁴ Uchwała nr 52/2002 Zarządu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 14 maja 2002 r. w sprawie określenia zasad lokowania środków Funduszu Rezerwy Demograficznej

¹⁵ Por. art. 65 ust. 3 Ustawy o sus.

¹⁶ Por. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 28 stycznia 2004 r. w sprawie lokowania środków Funduszu Rezerwy Demograficznej.

¹⁷ Por. I. Wóycicka (red.), *Wydatki społeczne w latach 2000–2020. Raport na podstawie modelu „Budżet polityki społecznej”*, IBnGR, Warszawa 2003, s. 31.

¹⁸ Tamże, s. 32.

Summary

The subject of this paper is a Demographic Reserve Fund (DRF). The goal of the paper is identification demographical, economical and procedural law factors impact on DRF requirement. In the paper author describe the purpose of appointment of the Demographic Reserve Fund, specify possible receipts to the Fund and conditions to startup this financial means. Author specify also factors impact on DRF requirement: population structure on account of age and sex, conditions on labor market. Additional factor impact on DRF requirement is procedural law situation

NOWE KSIĄŻKI

Jerzy Wratny redakcja naukowa, Mieczysław Kabaj, Bożena Balcerzak-Paradowska, Monika Latos-Miłkowska, UMOWA SPOŁECZNA. GOSPODARKA – PRACA – RODZINA – DIALOG, Seria Ekspertyzy, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2006, stron 112.